

REL117 1 Jødedom, kristendom og humanisme

Kandidat 3243

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 Generell informasjon REL117 12/10-2016	Flervalg	Automatisk poengsum	Leveret
2 Eksamensoppgave REL117 12/10-2016	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Leveret

REL117 1 Jødedom, kristendom og humanisme

Emnekode	REL117	PDF opprettet	18.08.2017 13:41
Vurderingsform	REL117	Opprettet av	Emma Hansen
Starttidspunkt:	12.10.2016 09:00	Antall sider	8
Sluttidspunkt:	12.10.2016 13:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201611020000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Section one

1 OPPGAVE

Generell informasjon REL117 12/10-2016

Emnekode: REL117

Emnenavn: Jødedom, kristendom og humanisme

Dato: 12/10-2016

Varighet: 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Merknader: Du skal svare på to av tre oppgaver

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

- Ja
 Nei

Eksamensoppgave REL117 12/10-2016

Svar på to av de tre oppgavene:

1. Drøft påstanden: "Jødedommen handler om ortopraksi, det vil si den rette handling, ikke den rette læren».
2. Gi en fremstilling av forholdet mellom jøder og kristne i det første århundret etter Kristus. Inkluder også relasjonen mellom jøde kristne og hedningekristne.
3. Rodney Stark (*The Triumph of Christianity*) siterer Andrew M. Greeley, katolsk prest og forfatter: "Det kunne ikke finne sted noen avkristning av Europa ... fordi det aldri fant sted noen kristning av Europa. Det kristne Europa har aldri eksistert". Gjør rede for hva som kan ligge i denne påstanden og drøft eventuelt innholdet i den.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

Oppgave 2

I denne oppgaven vil jeg for å si noe om forholdet mellom jøder og kristne i det første århundrede og vektlegge Lukas' beretninger om kirkens begynnelse, Stefanus, Paulus og Krikemøtet i Jerusalem med dets konsekvenser. Videre vil jeg si noe om hvordan Paulus under misjonsreisene oppsøkte synagoger, deretter vil jeg forteller kort om brannen i Roma, og synagogen i Jamnia, før jeg til slutt sier noe om forholdet mellom hedninger og kristne.

Evangelisten Lukas skriver i apostlenes gjerninger at etter Jesus var tatt opp til himmelen var hans etterfølgere samlet i bønn. Deretter kommer pinsedagen, kirkens fødselsdag. Lukas skriver at det var tungetale, til flere språk og Peter, en av Jesu disipler sto frem som en lederskikkelse. Det hele fant sted i Jerusalem, og det var flere til stede, til og med langveisfarende, derfor regner man med at kristendommen kom til eksempelvis Roma allerede i kjølevannet av pinsedagen.

Videre fulgte en forfølgelse av de kristne. De kristne ble fordrevet ut av Jerusalem, men de tolv apostlene skal ha blitt igjen. De som hadde fulgt Jesus var jøder. I år 32 ble Stefanus steinet. Han regnes for å være den første kristne martyr. Paulus skal ha vært til stede. Han var ikke en del av steiningen, men var enig i drapet.

Paulus skriver om seg selv at han var aktiv i å forfølge de kristne. Og det var trolig i dette ærend han var på vei til Damaskus, antakelig like etter Stefanus' død. Paulus fra Tarsos var en jødisk skriftlærd, oppvokst i diasporaen, men hadde gått i lære hos den anerkjente Gamaliel i Jerusalem. Han beskrives som en svært dedikert jøde. På veien til Damaskus skal han ha fått et syn og hørt en stemme som sa: "Saul, Saul, hvorfor forfølger du meg?". Han kommer i kontakt med en kristen som heter Ananias i Damaskus, og Paulus blir døpt og en kristen. Det tar likevel en god stund før han begynner sin virksomhet slik vi kjenner den fra det nye testamentet. Han blir boende i Tarsos, men blir plukket opp av Barnabas som tar han med til Antiotika for så å introdusere han for menigheten i Jerusalem. Kanskje hadde Paulus et beryktet navn som gjorde nettopp denne introduskjonen vanskelig?

Paulus startet misjonsreiser og kalte seg selv for hedningens apostel. I menigheten i Anitotika, nord for Jerusalem, som senere skulle ta over for Jerusalem som hovedsete for de kristne, var det også hedninger som ble kristne. Spørsmålet gikk da ut på, måtte de omskjæres først? Måtte de jødiske regelene for mat også følges? Det var dette som ledet fram til kirkemøtet i Jerusalem i år 49. Skulle moseloven følges for de nye hedningkristne? Måtte man bli jøde først for å bli kristen? Dette var det uenighet om. Peter, en av apostlene skal ha hatt et himmelsk syn der han får beskjed om at han kan spise urene dyr. Peter skal ha protester, men får igjen beskjed om at han ikke må kalle noe urent som Gud har kalt rent. Også Paulus mente at man ikke måtte omskjæres først, og det var dette synet som vant fram. Likvel handeler mange av Paulus' brev som har blitt kanonisert i det nye testamentet om forholdet til de som mente at man måtte bli jøde først.

En interessant merknad er at Paulus ber en av sine yngre medhjelpere, Timoteus, om å omskjære seg. Argumentasjonen for dette er at Timoteus vil bli i større grad akseptert i de jødiske forsamlingene. For kirkemøtet i år 49 markerte et brudd med jødedommen. Det var et brudd med de jødiske reglene, kristendom var noe annet enn jødedom. Bruddet mellom jødedom og kristendom ser ut til å ha vært en relaitet.

De kristne ble i første omgang regnet for å være en jødisk sekt av romerske myndigheter. I år 50 var det stridigheter mellom jødene og kristne kommer det fram i et romersk brev. De stridet om "en viss chrestus". Dette førte til utvisning av alle jøder i år 50 fra Roma. Et ektepar som Paulus kjente til var Prisk(illa) og Akvilas. De hadde samme yrke som Paulus (telmaker) og han møtte de senere i Korint. Tydeligvis hadde disse blitt utvist fra Roma. Grunnen til at Paulus trolig kom i kontakt med dem var at de hadde samme yrke. En annen måte Paulus kom i kontakt med folk på sine misjonsreiser var å oppsøke synagoger.

Grunnen til at Paulus oppsøkte synagoger kan ha vært flere. Paulus' reisefølge som skal ha vært noen ganger opp mot 30-40 personer antar man at det ofte kan ha vært flere jøder som kjente noen i de forskjellige synagogene og fikk dermed kontakt med sine bekjente. En av forklaringene religionssosiologen Rodney Stark bruker er det sosiologiske begrepet "religiøs kapital". Med religiøs kapital menes det at man har opparbeidet et tankesett, språk eller vane for det religiøse. Jødene hadde allerede den bakgrunnskunskapen, de leste de samme tekstene som Jesus gjorde. Dersom de skulle omvende seg til kristendommen måtte de ikke forkaste alt de hadde opparbeidet seg. Slik argumenterer Stark for at dette

gjorde det lettere å drive misjon blant jøder. Likevel må jeg bemerke at for en jøde i det første århundrede må det ha vært radikalt å plutselig begynne å tilbe et menneske som guddommelig - dette er blasfemisk ifølge jødedommen. Man kan si at det var Messiasforventninger rundt år 0, men til en slik Messias som Jesus? Det er et spørsmål som desverre faller utenfor omfanget av denne oppgaven, og blir derfor ikke drøftet videre.

I år 64 var det en bybrann i Roma. Nå er det de kristne som får skylden for brannen. Hvem som hadde påsatt brannen, eller om den var påsatt debatteres det om, men det var trolig ikke de kristne. Nero trengte en ytre fiende. Derfor ble det i denne tiden forfølgelse mot de kristne. Trolig døde Paulus under denne forfølgelsen. Det merkelige er at det er de kristne som får skylda, ikke jødene. De kristne sees på som noe eget. I tidsrommet etter kommer den første jødiske krig mot romerne som ender i tempelets ødeleggelse i år 70, etter dette får synagogene en viktig rolle blant jødene. I år 90 i synagogen i Jamnia, legges den ned forbud mot de kristne. Fra jødisk side ønsker man ikke de kristne.

Vi ser at forholdet mellom jødene og kristne er variert og nyansert. På den ene siden gikk kristne i synagogen (i Aleksandria kan mye tyde på at de har gjort det i stor grad) og oppsøkte jøder på misjonsmarken i den jødiske diasporaen. Misjonen blant jøder synes å være vellykket, og arkeologiske funn (som kristne hus rett ved siden av jødiske synagoger) fra etter det første århundrede kan tyde på at jøder og kristne gikk godt overens lengere enn man hadde trodd. På den andre siden ser vi eksempler på forfølgelse og drapet på Stefanus, og forbudet mot de kristne i år 90 i Synagogen i Jamnia. Men hva med hedningene, de som ikke var jøder?

Man kan dele ikke-jødene inn i to grupper. På den ene siden var det de som tilba hedenske guder for eksempel Artimis eller Isis, eller keiserdyrkelsen. Dette var hedninger. På den andre siden har man de som trodde på jødens Gud, men ikke konverterte. Disse kaltes gudfryktige. Blant de gudfryktige møter vi blant annet Lydia som er en rik kvinne som handler med purpurtøy og har sin egen forretning. Menigheten samles i hennes hus. Gudfrykte som Lydia var klart for den nye troen da den ikke trengte de blodige ofringene og de strenge ritualene. Hedningene var derimot polyteister, men hver by hadde ofte én gud de fokuserte på. Dette gav grobunn for å også kunne tilbe den jødiske Gud som også innbar mindre blodige ofringer. Likevel må de sporadiske forfølgelsene nevnes, i hovedsak var dette mobben, men også systematisert over en kort periode under keiser Nero.

Til slutt vil jeg nevne at Lukas, en av evangelieforfatterne (også apostelgjerningene), ikke var jøde. Dette kan ha gjort kristendomen attraktiv også for hedninger.

Oppgave 3

I denne oppgaven vil jeg først gjøre rede for hva som menes med Andrew M. Greeley's utsang: "Det kunne ikke finne sted noen avkristning av Europa ... fordi det aldri fant sted noen kristning av Europa. Det kristne Europa har aldri eksistert". Deretter vil jeg vektlegge "lazy churches" ved å si noe om statlige subsidier og pluralisme, før jeg til slutt sier noe om sekularisering og avrunder i en konklusjon.

Hvis alle verdens kristne besto av hundre mennesker ville 28 av dem vært europeere. Måten man har kommet fram til at disse 28% av verdens kristne (untatt Kina), er ved det vi kaller nominel måling. Man beregner hvor mange som regnes for å være kristne ut fra statistiske tall, medlemskap og lignende. Benytter man derimot en annen metode vil antallet variere stort. Dersom man regner antall kristne som deltar aktivt hver uke faller andelen kristne i Europa til ca 13%. Da finne flertallet av kristne et annet sted, de er afrikanere sør for Sahara. Når Greeley skriver at "det kristne Europa ikke har eksistert" må dette sees som en invending. Noe må tyde på at det kristne Europa har eksistert, det kan det nominelle tallet gi et svar på. Det synes altså bemerkelsesverdig at forskjellen er så stor. Har europa egentlig vært kristent? Hvis ikke, da kan det ikke finnes noen form for avkristning?

Bildet av Europa som et kristent kontinent synes å måtte justeres. Stark forklarer dette ved å si at de kristne kirkene i Europa er "lazy churches". Dette forklarer han i flere ledd. For det første peker han på subsidieringen av kirkene i Europa. For det andre på graden av pluralisme også spiller en sentral rolle. Disse henger sammen.

For det først peker Stark på subsidieringen av de kristne kirkene i Europa. Koblingen mellom kirke og stat har vært sterk i store deler av kontinentet. Subsidiereingen inneholder også en favorisering av ulike kirkesamfunn. Denne subsidieringen fører til at kirken vil ta andre beslutninger enn den ellers ville tatt. Eksempelvis ville kanskje ikke kirkebygg nødvendigvis vært så utsmykket og påkostet. Dette er dyrt og vedlikeholde. Idag tjener mange utsmykkede kirker i Europa som museer. Dersom vi trekker linjen tilbake til urkirken samlet Jesu disipler seg i Salomos søylehall og noen andre samlet seg senere i privatboligen til foretningskvinnen Lydia. Kirkebyggingen tok først for alvor fart ved Konstantin. Han la store ressurser i bygningsprosjektene. Det interessante som Stark påpeker er at i de områdene der det fantes kristne før Konstantin er mer religiøse enn andre. Mens i nord, og skandinavia er det motsatt.

Stark skriver at i Skandinavia sluttet folk ikke å gå til kirken, de gikk aldri i kirken. Kanskje er Norge et unntak fra denne påstanden, men tatt i betraktning hadde man i Norge et påbud om å gå i kirken. Det er mange Europeere sier Stark som aldri har vært i kirken men regnes som kristne, eller bare har vært der en gang - når de ble døpt. I Norge har den norske kirke stått sterkt og delvis blitt favorisert på ulikt vis gjennom årene. Den norske kirke er et godt eksempel på en kirke som i stor grad lever på subsidier fra staten. Det er dette Stark kaller "lazy churches" - det har ikke noe å bety om man går i kirken, fordi den vil være der uansett. Kirker som ikke er "late" vil være de som finansierer driften gjennom gaver og egne midler. De "late" kirkene vil være mindre aktive og misjonerende, dette kan delvis forklare tallene jeg inledet med, at europeere har en bemerkelsesverdig lav andel ukentlige kirkegjengere tatt i betraktningen nominelle kristne. Et annet spørsmål å stille seg i denne forbindelse er hvorvidt en kirke finansiert av medlemmer hadde akseptert prester som ikke tror på Gud, men fortsetter å være prest slik vi har sett eksempler fra den danske folkekirken.

For det andre peker Stark på viktigheten av pluralisme. Det kan diskuteres hvor vidt pluralisme er bra for en religion. Stark viser med eksempler fra Latin-Amerika at den katolske kirken fikk konkurranse av pinse-karismatiske menigheter førte til vekst og aktivitet i begge kirkesamfunnene. I tillegg måtte den katolske kirke

bli noe mer lik den pinse-karismatiske. Men Stark er ikke den første som tar opp dette temaet. Thomas Hobbes mener i motsetning til Stark at pluralisme ikke er bra. Selv ser han religion ganske instrumentelt ved å hevde at det er viktig å ha én felles religion som binder folket sammen. Religionen er en del av det statlige monsteret Leviatan (et navn som er hentet fra nettopp Jobs bok). Også David Hume mener at det er viktig å ha noe felles og at for mange kirker kan være uheldig. Adam Smith derimot sier at problemet er ikke at det er mange kirkesamfunn - det er ikke mange nok!

Dette leder oss over i en markedstankegang. Dersom det er et mangfold av kirker, hvilken kirke vil man velge? Det vil kanskje være naturlig å tanke at de kirkene som krever minst av deg vil være mest attraktive. Dette tilbakeviser Stark med å si at det er nettopp de kirkene som krever noe av sine medlemmer som har et økende antall medlemmer. "Billig religion" er lite attraktivt mener Stark. I stedetfor blir det avgjørende hvem som kan tilby deg mest for det man bidrar med. I en europeisk sammenheng vil vi se at man kan sitte igjen med det Stark kaller "billig religion". Og det er her forskjellen mellom europa og USA kommer til syne.

I USA var omlag halvparten medlemmer av en lokal menighet på starten av 1900-tallet. Tallet er idag omlag 70%. Dette kan se ut som en bemerkelsesverdig økning. Amerikanere ser ut til å være svært religiøse. Stark peker på pluralismen som avgjørende. Antallet som kaller seg ateister har holt seg lavt og stabilt - rundt 4%. For noen få år tilbake fikk en spørreundersøkelse stor medioppslag. Omlag 14 % av amerikanerne hadde "no religion". Noe som hadde vært en drastisk endring. Undersøkelsen hadde store svakheter som faller utenfor omfanget til denne oppgaven, likevel er det verdt å nevne at begrepet "no religion" kunne appellere til de som ikke gikk i kirken, til alternative, spirituelle og også til kristne ("Christianity is not about religion"). Tar man blikket tilbake til Europa vil man se at i eksempelvis Frankrike er det 14% sekulære. Dette er høyest i Europa. Til motsetning har Polen bare 1% sekulære.

Rundt 60-tallet hadde sosiologene teoriene klare. Religion ville avta. En av dem som trodde religionen ville avta var sosiolog Peter Berger. I senere tid har han ydmykt beklaget seg og sagt han tok veldig feil. Han beskriver nå verden som "as furious religions as ever". Det er ikke bare amerikanere som tror på Gud. Hele 76% av verdens befolkning sier religionen er viktig del av hverdagen deres. USA ser ikke ut til å være untaket, landet med høy religiøsitet. Untaket ser ut til å være Europa.

I spørsmålet om Europa noen gang har vært kristent har vi sett at områder som der det fantes kristne før Konstantin har flere aktive kristne, enn resten av Europa. Til tross for kristningen av Norge ved Olav den Hellige stiller Stark spørsmål sammen med Greeley om man faktisk ble kristne. Var kristningen bare nominell? I kirkehistorien i Norge finner vi flere uttrykk som "døpte hedninger" og "kristene i navnet". Dette tyder på at det har fantes en bevissthet rundt spørsmålet. Danske Brandes skal ha sagt at "kristendommen kom med Hans. N. Hauge". Selv om det fantes skandinaviske korsfarere i Jerusalem blir det uvist hvor representative disse er. Mye kan tyde på at Europa ikke ha vært kristent og vi har sett på årsaker som statlig subsidiering og liten grad av mangfold som mulige årsaker. Har europa egentlig vært kristent? Mye tyder på at det ikke har vært så kristent som man skulle tro. Avkristningen blir da vanskelig og er kanskje feil sammen med de feilslåtte sekulariseringsteoriene fra 60-tallet.

